

יונה – פרק א' פסוקים ד' – ט"ז הלקח על הים אין לברוח מלפני ה'

דב גולדשטיין

הקדמה

הרב יהושע בכרך בספרו 'יונה בן אمتי ואליהו' כותב כך:
"הכתוב הולך ומראה לנו בברור את כל הדרך אשר הסערה עושה עד הגיעה אל יונה.
בתחילה מראים לנו את הרוח הגדולה שהוטלה אל הים, ואחרי כן אנו רואים מרחוק
את האניה כשהיא מיטלטלת בין הגלים וחושבת להשבר. אולי על כן בחר הכתוב
בבטוי מעניין זה 'והאניה חשבה להשבר', כדי לעכב אותנו בתחילה לראות את האניה
בסערה מבחוץ ורק אחרי כן תראה לפנינו **הסערה שבתוכה...**" (עמ' 13)

פסוקים פסוקים

- ד וְהָיָה הַטִּיִּל רוּחַ-גְּדוֹלָה אֶל-הַיָּם וַיְהִי סַעַר-גְּדוֹל בַּיָּם וְהָאֲנִיָּה חֲשֹׁבָה לְהִשָּׁבֵר:
- ה וַיִּירָאוּ הַמַּלְאָכִים וַיִּזְעַקוּ אִישׁ אֶל-אֱלֹהָיו וַיִּטְלוּ אֶת-הַכָּלִים אֲשֶׁר בְּאֲנִיָּה אֶל-הַיָּם לְהִקָּל מַעְלֵיהֶם וַיּוֹנֶה יָרֵד אֶל-יִרְכָתִי הַסְּפִינָה וַיִּשְׁכַּב וַיָּרֶדֶם:
- ו וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֲבִיל וַיֹּאמֶר לוֹ מָה-לָּךְ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל-אֱלֹהֶיךָ אוֹלֵי יַתְעַנְשֵׁת הָאֶל־לֵהִים לָנוּ וְלֹא נֹאבָד:
- ז וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-יָרֵעֵהוּ לָכוּ וְנִפְּלָה גּוֹרְלוֹת וְנִדְעָה בְּשִׁלְמִי הֲרָעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיִּפְּלוּ גּוֹרְלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל עַל-יוֹנָה:
- ח וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּידָה-נָּא לָנוּ בְּאֲשֶׁר לְמִי-הֲרָעָה הַזֹּאת לָנוּ מֵה-מְלֹאכֶתְךָ וַיֹּמַר יָנֹאֵם מָה אֶרְצֶךָ וְאִי-מִזֶּה עִם אֹתָהּ:

פסוקים פסוקים

• ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵיהֶם עֲבְרִי אֲנֹכִי וְאֶת-ה' אֶל־לֵהִי הַשָּׁמַיִם אָנֹכִי יֵרָא אֲשֶׁר-עָשָׂה אֶת-הַיָּם וְאֶת-הַיַּבָּשָׁה:

• י וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי-יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי-מֶלֶכְךָ ה' הוּא בָרַח כִּי הִגִּיד לָהֶם:

• יא וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה-נַּעֲשֶׂה לָּךְ וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מַעֲלִינוֹ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר:

• יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵיהֶם שָׂאוּנִי וְהַטִּילְנִי אֶל-הַיָּם וַיִּשְׁתַּק הַיָּם מַעֲלִיכֶם כִּי יוֹדַע אָנֹכִי כִי בְּשָׁלִי הַסֹּעֵר הַגָּדוֹל הַזֶּה עָלֵיכֶם:

פסוקים פסוקים

- יג וַיַּחֲתְרוּ הָאֲנָשִׁים לְהַנְשִׁיב אֶל-הַיְבֻשָּׁה וְלֹא יָכְלוּ כִּי הָיָם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם:
- יד וַיִּקְרְאוּ אֶל- ה' וַיֹּאמְרוּ אָנָּה ה' אֵל-נָא נִאבְדָּה בְּנֶפֶשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאֵל-תֵּתֵן עָלֵינוּ דָם נָקִיָּא כִּי-אַתָּה ה' כַּאֲשֶׁר חִפַּצְתָּ עֲשִׂיתָ:
- טו וַיִּשְׂאוּ אֶת-יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל-הַיָּם וַיַּעֲמֵד הָיָם מִזְעָפוֹ:
- טז וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה אֶת- ה' וַיִּזְבְּחוּ-זֶבַח לֵה' וַיִּדְּרוּ נְדָרִים:

[הפסוקים נלקחו מתוך: "אוצר ההלכה והמנהג"]

הניגוד בין יונה ובין אנשי האוניה

אנשי האניה - פעילים

יראים וזועקים
מטילים את כליהם כדי להקל מעליהם
רב החובל מעורר את יונה לפעול כדי שינצלו
מפילים גורלות כדי לברר מי אשם בסער
מבררים עם יונה מה פשר הסערה
מתמלאים ביראה מפני ה'
שואלים את יונה מה עליהם לעשות
חותרים ליבשה כדי להציל את יונה ממוות
מתפללים שלא יאבדו בעוון הטלת יונה
מטילים את יונה בלית ברירה
לנוכח הצלתם זובחים ונודרים נדרי תודה

יונה - סביל

הולך לישון
לבקשת המלחים מפרש להם את בריחתו ומספר להם על
שליטתו של ה' בים וביבשה.
מציע למלחים להטילו לים

מה נוכל ללמוד מן הניגוד בין יונה למלחים?

- **התקרבות לקב"ה מול התרחקות ממנו**- ככל שגוברת ההתרחשות יראתם של המלחים הולכת וגוברת, והם מתקרבים לאמת ולה'.
- קיים ניגוד בין התהליך שעובר על המלחים לבין התהליך שעובר על יונה.
- למעשה בעקבות מה שקורה ליונה המלחים מכירים בה' ניצלים ומתעלים ביראה.
- יש לשים לב כיצד יונה מזכיר את שם ה' בדבריו, ומייד לאחר מכן מזכירים המלחים את שם ה' גם הם בדבריהם. בכך גורם יונה למלחים לשאת את שם ה' ולהכיר בבורא שמים וארץ.
- המלחים מתנהגים באופן מאד מוסרי ביחס ליונה ופועלים להצילו לעומת יחסו של יונה אל אנשי נינוה ולהצלתם.
- בהשוואת התנהגות המלחים מול התנהגות יונה, בולטת שתיקת יונה לעומת צעקתם של המלחים. ככל ששתיקת יונה גוברת כך הים הולך וסוער. צעקת המלחים מנסה להשתיק את הים.

מדרש תנחומא

- ויראו המלחים את כל הנסים והאותות והנפלאות הגדולים שעשה הקדוש ברוך הוא עם יונה ועמדו והשליכו איש אלהיו ... וחזרו ליפו ועלו לירושלים
- ואילו יונה מושלך לים, אל בטן הדגה עד שישוב אל ה'.

התפתחות יראת המלחים - מיראה של ע"ז ליראת ה'

- (ה) וַיִּירָאוּ הַמִּלְחִים
- (ו) וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה
- (טז) וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה אֶת ה'
- וַיִּזְעֻקוּ אִישׁ אֶל אֱלֹהָיו
- וַיִּקְרָאוּ אֶל ה'
- וַיִּזְבְּחוּ זֶבַח לֵה' וַיִּדְרוּ נְדָרִים

- במהלך הפסוקים היראה של המלחים הולכת ומתפתחת, דבר הניכר בתוספת של מילים המתארות את היראה בכל פסוק. גם קריאתם אל ה' נעשית ממוקדת יותר, תחילה זועקים המלחים מתוך פחד מוות לאיליהם, אח"כ הם קוראים אל ה' גם מתוך הבנתם מיהו, ומה כוחו, ולבסוף הם מודים לו בזבחי תודה.

ידיעת יונה מול שאלות המלחים

- יונה מייצג עמדה 'יודעת': הוא יודע שבשלו הסער, ("כִּי יוֹדַע אֲנִי כִּי בְּנֶשְׁלִי הַסֶּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עָלֵיכֶם") הוא יודע את אלוקי ישראל.
מול עמדה זו מוצגים בני האדם שעל האוניה כמי שאינם יודעים בין ימינם ובין שמאלם, ועל כן עמדתם היא 'עמדת שאלה':
- שבע שאלות הם מפנים בפרק ליונה, ולבסוף הם מתפללים אל ה' מתוך חוסר הבנה גמור, מדוע עליהם להטיל את האיש לים?
- והם מכירים בכך שהתשובה לשאלתם הוא "ואתה ה' כאשר חפצת עשית".
- תפילה, יראה ושאלה הן עמדות שמכירות במוגבלות האדם מול גודל הנהגת ה', ואת זה אנו לומדים מן הנכרים בספר יונה.

לסיכום

- יונה לומד לקח על הים
- משמעות חיצונית ופנימית
- ההבדל בין אנשי האניה ליונה – הלקח הנלמד מהבדלים אלו.
- לאן מגיעים המלחים ולאן מגיע יונה?
- תהליך התפתחות האמונה אצל המלחים.

תנ"ך